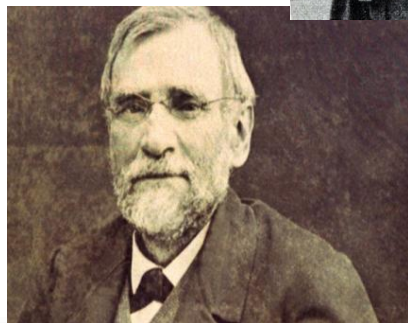

Wybitni luteranie w Polsce

Jan Heweliusz

Urodził się 28.01.1611 r. w Gdańsku, a zmarł 28.01.1687 r. – luteranin, gdański astronom, matematyk, autor cenionych monografii naukowych i konstruktor instrumentów obserwacyjnych.

Pochodził z zamożnej, luterkańskiej rodziny browarników. Czerpiąc dochody z odziedziczonego browaru całkowicie oddał się pracy naukowej.

Prowadził obserwacje planet, komet oraz powierzchni Księżyca, plam słonecznych, księżyców Jowisza i pierścieni Saturna. W 1647 r. opublikował „Selenografie” tworząc podstawę topografii satelity naszej planety. Odkrył cztery komety. Był członkiem Królewskiego Towarzystwa Naukowego w Londynie.

**Pomnik
Jana Heweliusza
w Gdańsku**

Anna Wazówna

Urodziła się w 1568 r.
w Szwecji – jej ojcem był król
szwedzki Jan Waza, a matką
Katarzyna Jagiellonka.
Kiedy jej brat, Zygmunta III Waza,
został królem Rzeczypospolitej
Obojga Narodów, Anna Wazówna
zamieszkała w Polsce.
Była luteranką, dlatego
organizowała nabożeństwa
ewangelickie na Wawelu.

W 1605 r. król nadał jej starostwo brodnickie, a później golubskie, gdzie zamieszkała. Była miłośniczką nauki, szczególnie botaniki. Założyła ogrody przy zamkach w Brodnicy i Golubiu, w których hodowała rzadkie rośliny. Wydała własnym kosztem pierwszy polski zielnik opracowany przez profesora Akademii Krakowskiej Szymona Syreniusza.

**Pomnik Anny Wazówny
w Brodnicy**

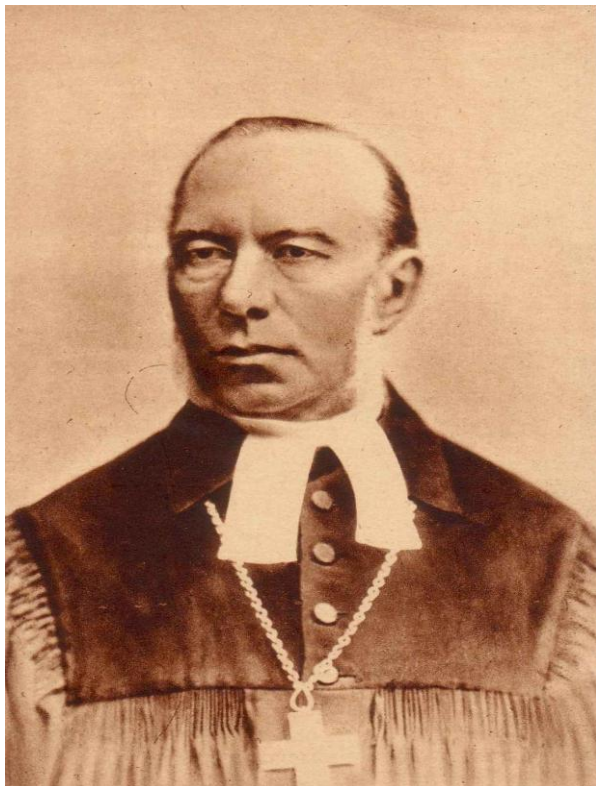
Nie wyrzekła się wyznania
ewangelickiego i dlatego
nie została pochowana
w nekropolii polskich
królów na Wawelu.

Anna Wazówna znała
sześć języków, interesowała
się muzyką oraz teologią.
Podległe jej starostwa stały
się za jej życia azylem dla
protestantów i migrantów
ze Szwecji.

**Mauzoleum
Anny
Wazówny
w kościele
Mariackim
w Toruniu**

ks. Leopold Otto

Duchowny ewangelicki (1819-1882) działacz narodowy i społeczny, wydawca. Studiował w Dorpacie (obecne Tartu w Estonii) i Berlinie, a doktorat uzyskał na Uniwersytecie Lipskim. Był:

- proboszczem parafii ewangelickich w Piotrkowie Trybunalskim, Warszawie i Cieszynie,
- działaczem narodowym,
- uczestnikiem manifestacji patriotycznych przed wybuchem powstania styczniowego.

Nr. 1.

Rok 1863.

ZWIASTUN EWANGELICZNY.

Warszawa, dnia 15 Stycznia.

Przedpłać roczną wycenę w Warszawie oraz w księgarniach na prowincyi i za granicą Złp. 10, półroczną Złp. 5, na urzędach i innych miejscach pocztowych w Księgarni roczną Złp. 12 gr. 10, półroczną Złp. 6 gr. 10; w Odesie i w Jassy za Księgarni roczną Złp. 20.

SPIS TREŚCI.

Wstępne słowo pasterskie. — Nowy Rok. — Święte Epifanii. — Jędrzej Frycz Modrzewski. — Doktor Livingstone, upowiadacz ewangelji między Denzuanami w południowej Afryce. — Towarzystwa Biblijne. I. — Przegląd literacki. — Od Redakcji.

WSTĘPNE SŁOWO PASTERSKIE.

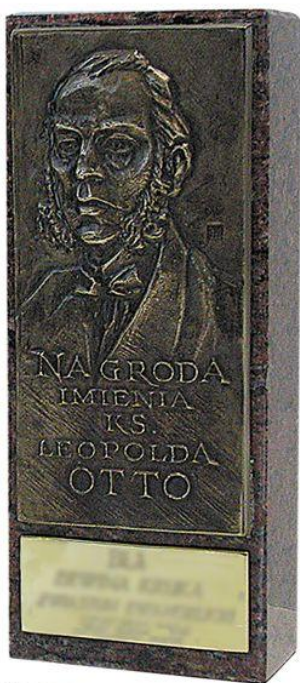
„A bądźcie zawsze gotowi ku daui odpowiedzi każdemu domagającemu się od was rachunku o tej nadziei, która w was jest, a wierności i bojaźni, mającej oświecić dobre.”

I. List Świąt. Piotra Apostoła, r. 3, w. 15.

Pamiętając, że owe słowa Apostoła Chrystusowego, jako słowa Pisma Świętego, są prawem wiekiście, prawu temu poddani, oddając dziś w ręce czytelników naszych pierwsze kartki *Zwiastuna*, winniśmy wypowiedzieć zasady, których się trzymać, przekonania, które wygłaszać będziemy.

Główną zasadą naszą, niezachwianem przekonaniem jest: że szczęście człowieka pojedynczego, narodu i ludzkości całej, szczęście doczesne i wieczne, zależy na serdecznem połączeniu się z Bogiem w Trójcy jedynym i prawdziwym. Najjaśniejszym objawem tego Boga, jest Pismo Święte jako wiekuiste słowo Jego. — Słowo Boże przeto musi być źródłem mądrości, miarą spraw naszych, podstawą życia, i pokarmem codziennym. Wedle słów Pisma wydawać będziemy sądy nasze o tém co dotyczy Kościoła i świata. Pismo Święte, będzie naszą gwiazdą przewodnią. Służąc Chrystusowi, służyc chce-

Ks. Leopold Otto był założycielem, redaktorem, autorem artykułów oraz wydawcą *Zwiastuna Ewangelicznego*, którego pierwszy numer ukazał się 15 stycznia 1863 r.

Od roku 2003 przyznawana jest nagroda im. ks. Leopolda Otto przez *Zwiastun Ewangelicki*, jako hołd złożony założycielowi tego czasopisma.

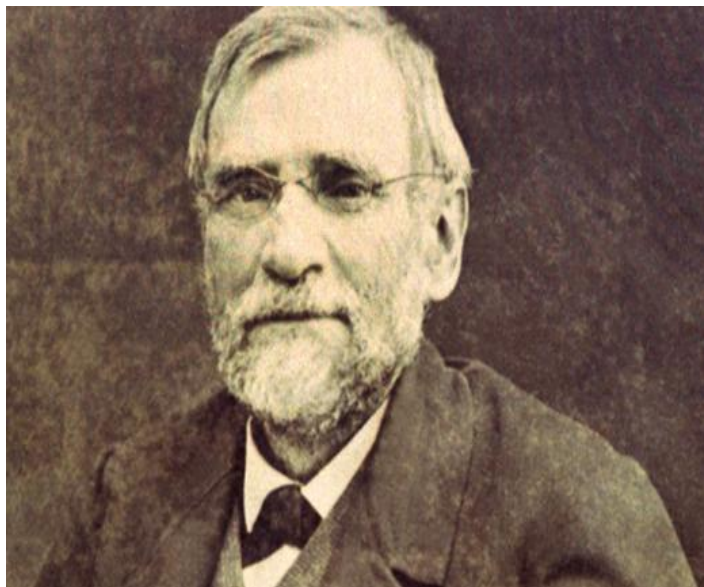
Otrzymują ją osoby, aktywnie udzielające się w dziedzinach,

w których zasłużył się ks. Leopold Otto lub do działania, w których mocno motywował ówczesnych ewangelików.

Wyróżnienie to jest nagrodą honorową i stanowi ją statuetka z płaskorzeźbą patrona nagrody.

[Laureaci nagrody im. ks. Leopolda Otto](#)

Oskar Kolberg

Urodzony 22 lutego 1814 r.
w Przysusze, zmarł
3 czerwca 1890 r. w Krakowie.
Polski etnograf, folklorysta
i kompozytor.
Uczył się muzyki i studiował
w Akademii Handlowej
w Berlinie.

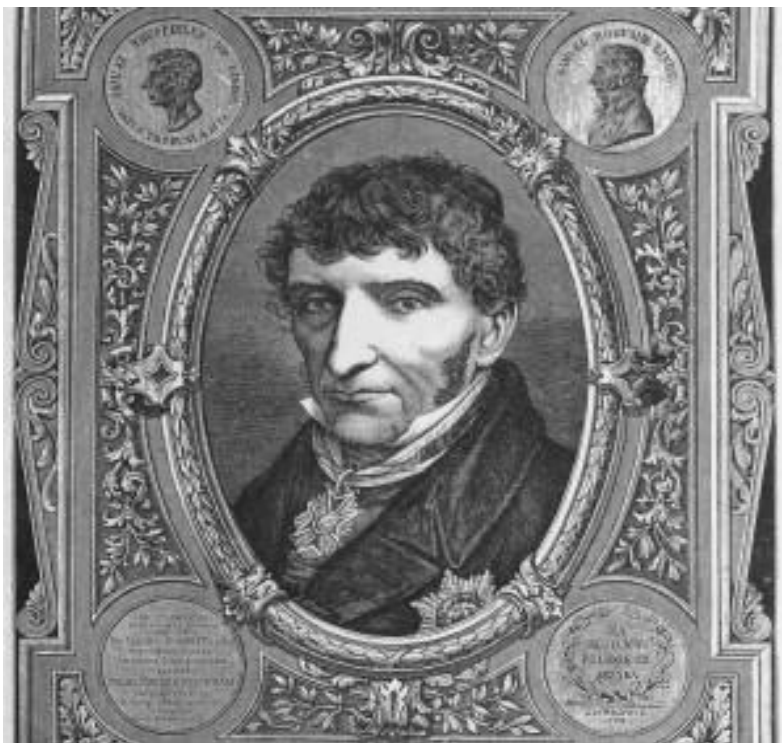
Zainteresowany pieśniami ludowymi rozpoczął wyjazdy krajoznawcze po Polsce. Zbierał i spisywał pieśni ludowe, które opublikował w *Pieśniach ludu polskiego*.

Napisał monumentalne dzieło:
Lud. Jego zwyczaje, sposób życia...
obejmujące 23 tomy
wydane za jego życia. Publikacje
kontynuowane z jego rękopisów
osiągnęły imponującą liczbę 68
tomów.
Zwany jest ojcem etnografii
polskiej.

Był pierwszym polskim uczonym, który zajął się
folklorem Ślązaków, Mazurów i Pomorzan,
podkreślając zawsze ich związek z Polską.

Samuel Bogumił Linde

Urodzony w 1771 r. w Toruniu, zmarł 8 sierpnia 1847 w Warszawie. Polski leksykograf, językoznawca, tłumacz, bibliograf, pedagog i bibliotekarz u Józefa Ossolińskiego.

Rozpoczął studia teologiczne w Lipsku, jednak zrezygnował, aby studiować języki słowiańskie. Związany z insurekcją kościuszkowską.

**Popiersie S. B. Lindego
z grobu rodzinnego
na cmentarzu
ewangelickim
w Warszawie**

W 1803 r. wrócił do Warszawy, gdzie był dyrektorem Liceum Warszawskiego chroniąc szkołę przed germanizacją.

Współorganizował Uniwersytet Warszawski.

Jego najważniejszym dziełem jest sześciotomowy *Słownik języka polskiego*.

Był prezesem Konsystorza Generalnego obu wyznań ewangelickich (lutrańskiego i reformowanego) w Królestwie Polskim.

bp Juliusz Bursche

Kontynuatorem działalności ks. Leopolda Otto był biskup Juliusz Bursche, który stał na czele Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w momencie odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 r.

Przez wiele lat swojej pracy bronił racji polskiego ewangelicyzmu w ówczesnych tarciach narodowościowych.

We wrześniu 1939 r. nie skorzystał z możliwości wyjazdu za granicę, lecz wraz z wielką liczbą Polaków ewakuował się na wschód.

Jako jeden z czołowych wrogów III Rzeszy już 3 października 1939 r. został aresztowany na terenie plebanii ewangelickiej w Lublinie, gdzie się ukrywał. Został przewieziony na przesłuchania do Radomia, a następnie do głównej siedziby Gestapo w Berlinie. Został wywieziony do obozu w Sachsenhausen-Oranienburg. Zmarł z wycieńczenia w 1942 r.

Nieugiętą postawę bpa Juliusza Burschego oraz odrzucenie niemieckich propozycji wyrzeczenia się polskości, podkreślała krajowa prasa konspiracyjna, m.in. *Biuletyn Informacyjny* nr 9 z 1942, gdzie napisano:

„Pomimo presji samego Himmlera, pomimo cierpień jakie spadły za jego nieugiętość na całą rodzinę Burschów – ksiądz biskup nie wyparł się swej polskości i nie uległ przed pokusami proponowanymi przez wroga”.

Eva von Tiele-Winckler

Urodziła się 31 października 1866 r., zmarła 21 czerwca 1930 r. w Miechowicach, zwana jest Matką Ewą. W 1893 r. Matka Ewa została diakonisą. Założyła wówczas w Miechowicach diakonat, który przyjął nazwę „Ostoja Pokoju”. Zorganizowała dla biednych dzieci, bezdomnych, upośledzonych, byłych więźniów oraz osób starszych. ponad 40 domów pomocy w całej okolicy.

Matka Ewa również kształciła siostry i wysyłała je do pracy misyjnej w 18 krajach świata, na wszystkie kontynenty.

Zakłady diakonackie istniały w Miechowicach do 1951 r. Wówczas władze państwowe odebrały część obiektów i ograniczyły działalność „Ostoi Pokoju”.

**Domek Matki Ewy
w Miechowicach
wybudowany w 1902 r.**

[Szlakiem Matki Ewy](#)

Adolf Pilch

Jeden z najbardziej znanych ewangelików zaangażowanych w walkę z okupantem.

Urodzony 22 maja 1914 r. w Wiśle. We wrześniu 1939 r. nie zdążył dostać się do armii.

Zimą 1939/1940 przedostał się szlakiem kurierskim przez Słowację, Węgry i Jugosławię do Francji. Po upadku Francji przedostał się do Anglii. W lutym 1943 r. został zrzucony w okupowanej Polsce jako cichociemny.

W konspiracji Adam Pilch nosił pseudonimy „Góra” lub „Dolina”. Organizował rozproszone oddziały AK na wileńszczyźnie w Puszczy Nalibockiej. W lipcu 1944 r., po pięciu tygodniach wędrówki, jego zgrupowanie znalazło się w Puszczy Kampinoskiej. Przez następne miesiące walczył w okolicach Warszawy.

Do 17.01.1945 r. jego oddział wziął udział w 235 bitwach i potyczkach. Po zakończeniu wojny Adolf Pilch prześladowany przez UB wyjechał do Anglii. Zmarł w 2000 r. w Londynie, gdzie został pochowany.

Stanisław Hadyna

Urodził się 25 września 1919 r. w Karpętnej, zm. 1 stycznia 1999 r. w Krakowie.

Polski kompozytor, dyrygent, muzykolog i pisarz.

Założyciel i wieloletni kierownik artystyczny Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”.

Był autorem wielu książek m.in. o Mahatmie Ghandi, Fryderyku Chopinie.

Jerzy Buzek

Urodził się w 1940 r., profesor nauk technicznych na Politechnice Gliwickiej, działacz NSZZ Solidarność, w latach 1997-2001 premier rządu polskiego, od 2004 r. eurodeputowany, w latach 2009 -2011 przewodniczący Parlamentu Europejskiego. Laureat nagrody im. ks. Leopolda Otto.

Jerzy Pilch

Urodził się w 1952 r. w Wiśle, wybitny pisarz, publicysta i felietonista. Publikował w *Tygodniku Powszechnym*, *Polityce*, *Dzienniku*.

Autor między innymi: *Pod mocnym Aniołem*, *Bezpowrotnie utracona leworęczność*, *Wiele demonów*, *Tysiąc spokojnych miast* i dwóch tomów autobiograficznego dziennika. Zdobywca nagrody *Nike* oraz laureat nagrody im. ks. Leopolda Otto.

W jego książkach można odnaleźć wiele ewangelickich wątków i zwyczajów związanych z jego rodzinną Wisłą.

Adam Małysz

Urodził się w 1977 r. w Wiśle
wybitny skoczek narciarski,
czterokrotny zdobywca
Pucharu Świata w skokach,
czterokrotny mistrz świata,
zdobycwca czterech medali
olimpijskich.

Po zakończeniu kariery
narciarskiej – kierowca
rajdowy w wyścigach Dakar.

Muzeum A. Małysza w Wiśle

Prezentację przygotował:
Andrzej Kowalczyk